

Stanisław Bogucki, Arkadiusz Cudak, Piotr Pietrasz, Wojciech Stachurski,
Krzysztof Winiarski, Aleksandra Wrześcińska-Nowacka

Podatek od spadków i darowizn

Komentarz

Stan prawny: 1 września 2015 r.

(Ustawa o podatku od spadków i darowizn, t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 86, ost. zm. poz. 1137;
z uwzględnieniem zmian obowiązujących od 1 stycznia 2016 r. – Dz.U. poz. 1045)

ODDK Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp.k.
Gdańsk 2015

Spis treści

Wykaz skrótów	11
O Autorach	15
Wprowadzenie	17
Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 86 ze zm. (ost. zm.: Dz.U. z 2015 r. poz. 1045 oraz poz. 1137)	21
Rozdział 1	
Przedmiot opodatkowania	23
1. Zakres opodatkowania (art. 1, art. 1a)	23
1.1. Nabycie przez osoby fizyczne własności rzeczy lub praw majątkowych jako przedmiot opodatkowania (uwagi wstępne do art. 1)	23
1.1.1. Wstęp	23
1.1.2. Charakter podatku od spadku i darowizn	24
1.1.3. Podmioty podatku od spadków i darowizn	26
1.1.4. Przedmiot opodatkowania	32
1.1.5. Pojęcie rzeczy	34
1.1.6. Prawa majątkowe	42
1.2. Dziedziczenie, zapis zwykły, dalszy zapis, zapis windykacyjny, polecenie testamentowe (art. 1 ust. 1 pkt 1)	47
1.2.1. Dziedziczenie	47
1.2.2. Zapis zwykły	69
1.2.3. Dalszy zapis	72
1.2.4. Zapis windykacyjny	73
1.2.5. Polecenie testamentowe	76
1.3. Darowizna i polecenie darczyńcy (art. 1 ust. 1 pkt 2)	77
1.3.1. Darowizna	77
1.3.2. Polecenie darczyńcy	86
1.4. Zasiedzenie (art. 1 ust. 1 pkt 3)	88
1.5. Nieodpłatne zniesienie współwłasności (art. 1 ust. 1 pkt 4)	95

1.6. Zachówek (art. 1 ust. 1 pkt 5)	100
1.7. Nieodpłatna renta, użytkowanie oraz służebność (art. 1 ust. 1 pkt 6) . .	105
1.7.1. Nieodpłatna renta	105
1.7.2. Nieodpłatne użytkowanie	106
1.7.3. Nieodpłatna służebność	109
1.8. Nabycie praw do wkładu oszczędnościowego na podstawie dyspozycji wkładem na wypadek śmierci oraz nabycie jednostek uczestnictwa na podstawie dyspozycji uczestnika funduszu inwestycyjnego otwartego albo specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego na wypadek jego śmierci (art. 1 ust. 2)	114
1.8.1. Uwagi ogólne	114
1.8.2. Nabycie praw do wkładu oszczędnościowego na podstawie dyspozycji wkładem na wypadek śmierci	115
1.8.3. Nabycie jednostek uczestnictwa na podstawie dyspozycji uczestnika funduszu inwestycyjnego otwartego albo specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego na wypadek jego śmierci	117
1.9. Odpowiednie stosowanie przepisów ustawy o podatku od spadków i darowizn o nieodpłatnym zniesieniu współwłasności (art. 1a)	122
2. Nabycie własności rzeczy znajdujących się za granicą lub praw majątkowych wykonywanych za granicą (art. 2)	124
2.1. Uwagi ogólne	124
2.2. Zasada obywatelstwa	126
2.3. Zasada domicyliu	127
2.4. Chwila otwarcia spadku lub zawarcia umowy darowizny	131
2.5. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania	132
2.6. Inicjatywy Unii Europejskiej w zakresie uproszczenia przepisów niepodatkowych dotyczących międzynarodowych spraw spadkowych . .	138
2.7. Zakres regulacji art. 2 u.p.s.d. w świetle zasady swobody przemieszczania się osób i swobody przemieszczania kapitału	140
3. Wyłączenia z zakresu opodatkowania (art. 3)	143
3.1. Uwagi wstępne	143
3.2. Nabycie własności rzeczy ruchomych znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub praw majątkowych podlegających wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli w dniu nabycia ani nabywca, ani też spadkodawca lub darczyńca nie byli obywatelami polskimi i nie mieli miejsca stałego pobytu lub siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 3 pkt 1)	144
3.3. Nabycie w drodze spadku, zapisu windykacyjnego lub darowizny praw autorskich i praw pokrewnych, praw do projektów wynalazczych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych oraz wierzytelności wynikających z nabycia tych praw (art. 3 pkt 2)	147
3.4. Nabycie w drodze dziedziczenia środków z pracowniczego programu emerytalnego (art. 3 pkt 4)	150
3.5. Nabycie w drodze spadku środków zgromadzonych na rachunku zmarłego członka otwartego funduszu emerytalnego (art. 3 pkt 5) . . .	151

3.6. Nabycie w drodze spadku środków zgromadzonych na indywidualnym koncie emerytalnym oraz na indywidualnym koncie zabezpieczenia emerytalnego (art. 3 pkt 6)	152
3.7. Nabycie w drodze spadku kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 3 pkt 7)	153
4. Zwolnienia przedmiotowe (art. 4)	156
4.1. Uwagi ogólne	156
4.2. Zwolnienie nabycia własności lub prawa użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiącej gospodarstwo rolne lub jego część albo wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego (art. 4 ust. 1 pkt 1)	160
4.3. Zwolnienie nabycia praw do wkładów w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub w spółdzielni kółek rolniczych (art. 4 ust. 1 pkt 3)	169
4.4. Zwolnienie nabycia w drodze darowizny pieniędzy lub innych rzeczy przez osobę zaliczoną do I grupy podatkowej z przeznaczeniem na cele mieszkaniowe (art. 4 ust. 1 pkt 5)	170
4.5. Zwolnienie nabycia w drodze dziedziczenia praw do wkładu mieszkaniowego w spółdzielni mieszkaniowej (art. 4 ust. 1 pkt 5a)	174
4.6. Zwolnienie nabycia w drodze darowizny praw do rachunku oszczędnościowo-kredytowego w kasie mieszkaniowej (art. 4 ust. 1 pkt 6)	176
4.7. Zwolnienie nabycia własności fizycznie wydzielonych części nieruchomości w drodze zasiedzenia (art. 4 ust. 1 pkt 8)	179
4.8. Zwolnienie nabycia określonych rzeczy (art. 4 ust. 1 pkt 9)	181
4.9. Zwolnienie nabycia pojazdów rolniczych i maszyn rolniczych oraz części do tych pojazdów i maszyn (art. 4 ust. 1 pkt 12)	187
4.10. Zwolnienie nabycia własności rzeczy lub praw majątkowych w drodze nieodpłatnego zniesienia współwłasności (art. 4 ust. 1 pkt 15)	189
4.11. Zwolnienie nabycia w drodze spadku prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (art. 4 ust. 1 pkt 16)	190
4.12. Zwolnienie nabycia pieniędzy lub innych rzeczy przez osoby tworzące rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka (art. 4 ust. 1 pkt 17)	192
4.13. Zwolnienia z podatku od spadków i darowizn uregulowane w przepisach innych ustaw	193
4.13.1. Zwolnienie darowizn przeznaczonych na usuwanie skutków powodzi	193
4.13.2. Nabywanie i zbywanie rzeczy oraz praw majątkowych przez kościelne osoby prawne	194
5. Zwolnienie członków najbliższej rodziny (art. 4a)	197
5.1. Uwagi wprowadzające	197
5.2. Zakres podmiotowy zwolnienia	199
5.3. Zakres przedmiotowy zwolnienia	200
5.4. Warunki zwolnienia	201
5.4.1. Zgłoszenie nabycia właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego	201

5.4.2. Udokumentowanie nabycia	210
6. Zmiana przepisów od 1 stycznia 2016 r.	212
Rozdział 2	
Obowiązek podatkowy	215
1. Podmiot opodatkowania (art. 5)	215
2. Moment powstania obowiązku podatkowego (art. 6)	218
2.1. Uwagi ogólne	218
2.2. Nabycie w drodze dziedziczenia (art. 6 ust. 1 pkt 1)	219
2.3. Nabycie w drodze zapisu zwykłego, dalszego zapisu lub z polecenia testamentowego (art. 6 ust. 1 pkt 2)	223
2.4. Nabycie tytułem zachowku (art. 6 ust. 1 pkt 2a)	225
2.5. Nabycie w drodze zapisu windykacyjnego (art. 6 ust. 1 pkt 2b)	227
2.6. Nabycie praw do wkładów oszczędnościowych na podstawie dyspozycji wkładem na wypadek śmierci (art. 6 ust. 1 pkt 3)	228
2.7. Nabycie jednostek uczestnictwa na podstawie dyspozycji uczestnika funduszu inwestycyjnego otwartego albo specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego na wypadek jego śmierci (art. 6 ust. 1 pkt 3a)	229
2.8. Nabycie w drodze darowizny (art. 6 ust. 1 pkt 4)	230
2.9. Nabycie z polecenia darczyńcy (art. 6 ust. 1 pkt 5)	232
2.10. Nabycie w drodze zasiedzenia (art. 6 ust. 1 pkt 6)	233
2.11. Nabycie w drodze nieodpłatnego zniesienia współwłasności (art. 6 ust. 1 pkt 7)	235
2.12. Nabycie w drodze nieodpłatnej służebności, renty oraz użytkowania (art. 6 ust. 1 pkt 8)	238
3. Nabycie pod warunkiem zawieszającym (art. 6 ust. 2)	238
4. Nabycie pod warunkiem rozwiązującym (art. 6 ust. 3)	241
5. Nabycie niezgłoszone do opodatkowania (art. 6 ust. 4)	242
Rozdział 3	
Podstawa opodatkowania	255
1. Sposób ustalania podstawy opodatkowania (art. 7)	256
1.1. Uwagi wstępne	256
1.2. Wartość nabytych rzeczy i praw majątkowych po potrąceniu długów i ciężarów (czysta wartość), jako podstawa opodatkowania (art. 7 ust. 1–3)	257
1.2.1. Czysta wartość	257
1.2.2. Długi i ciężary	259
1.2.3. Polecenie, zachówek, zapis zwykły	265
1.2.4. Inne przypadki długów i ciężarów	272
1.3. Wyłączenia z podstawy opodatkowania (art. 7 ust. 4–5)	278
1.4. Podstawa opodatkowania w przypadku nieodpłatnego zniesienia współwłasności (art. 7 ust. 6)	280
2. Określanie wartości nabytych rzeczy i praw majątkowych stanowiących podstawę opodatkowania (art. 8)	284

2.1. Określanie wartości nabytych rzeczy lub praw majątkowych według wartości rynkowej (art. 8 ust. 1 i 3)	284
2.2. Wyjątki od zasady przyjmowania nabytych praw majątkowych według wartości rynkowej (art. 8 ust. 1 <i>in fine</i> oraz art. 8 ust. 1a)	291
2.2.1. Uwagi ogólne	291
2.2.2. Ustalanie wartości praw do wkładów oszczędnościowych (art. 8 ust. 1 <i>in fine</i>)	292
2.2.3. Ustalanie wartości jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych (art. 8 ust. 1a)	292
2.3. Określanie wartości rynkowej rzeczy lub praw majątkowych przez organy podatkowe (art. 8 ust. 4)	294
2.3.1. Wezwanie nabywcę (podatnika) przez organ podatkowy do określenia, podwyższenia lub obniżenia wartości rynkowej rzeczy lub praw majątkowych (art. 8 ust. 4 zd. 1)	294
2.3.2. Określanie wartości rynkowej rzeczy lub praw majątkowych przez organ podatkowy (art. 8 ust. 4 zd. 2)	304
2.3.2. Przesłanki obciążenia nabywcy kosztami opinii biegłego powołanego przez organ podatkowy (art. 8 ust. 4 zd. 3)	311
3. Kwoty wolne od podatku (art. 9)	314
4. Wliczanie do podstawy opodatkowania wartości zobowiązania, jeżeli na skutek przyjęcia spadku lub darowizny następuje zwolnienie nabywcy z tego zobowiązania albo jego wygaśnięcie (art. 11)	319
5. Możliwość ustalania prawdopodobnej wartości świadczeń powtarzających się za cały czas trwania obowiązku tych świadczeń (art. 12)	322
6. Ustalanie wartości świadczeń powtarzających się (art. 13)	325
Rozdział 4	
Wysokość podatku	331
1. Zasada ustalania wysokości podatku w zależności od grupy podatkowej, do której zaliczony jest nabywca (art. 14)	331
1.1. Wpływ powiązań osobistych między nabywcą a zbywcą na wysokość podatku	331
1.2. Grupy podatkowe	333
1.3. Pierwsza grupa podatkowa	334
1.4. Druga grupa podatkowa	340
1.5. Trzecia grupa podatkowa	341
2. Obliczanie podatku (art. 15)	342
2.1. Sposób powstania zobowiązania w podatku od spadków i darowizn	342
2.2. Podstawa obliczenia podatku	343
2.3. Stawki podatku	344
2.4. Powstanie obowiązku podatkowego a wysokość podatku	346
2.5. Opodatkowanie sankcyjną stawką 20% (art. 15 ust. 4)	348
3. Ulgi mieszkaniowe (art. 16)	358
3.1. Charakter regulacji	358
3.2. Zakres podmiotowy ulgi	359
3.3. Zakres przedmiotowy ulgi	362
3.4. Warunki uprawniające do skorzystania z ulgi mieszkaniowej	364

3.5. Dozwolone odstępstwa od warunków uzyskania ulgi	367
3.6. Charakter terminów wskazanych w art. 16 ust. 2, ust. 3, ust. 7–8	371
3.7. Wysokość ulgi i sposób obliczenia podatku	372
3.8. Wygaśnięcie decyzji i wydanie decyzji ustalającej zobowiązanie podatkowe	374
4. Przypadki podwyższania kwoty wartości rzeczy i praw majątkowych (art. 17)	376
Rozdział 4a	
Zeznania podatkowe	379
1. Obowiązek i termin złożenia zeznania podatkowego (art. 17a)	380
1.1. Charakter i znaczenie zeznania podatkowego	380
1.2. Obowiązek złożenia zeznania i termin jego złożenia	381
1.3. Treść zeznania	385
1.4. Korekta zeznania podatkowego	387
1.5. Właściwość organów podatkowych	387
Rozdział 5	
Płatnicy	391
1. Notariusze jako płatnicy podatku (art. 18)	392
1.1. Uwagi ogólne	392
1.2. Odpowiedzialność notariusza jako płatnika	396
1.3. Obowiązki notariusza jako płatnika	399
2. Obowiązki podmiotów innych niż płatnicy podatku (art. 19)	402
Rozdział 6	
Przepisy przejściowe i końcowe	407
1. Uchylenie i skutki uchylenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o podatku od spadków i darowizn – Dz.U. Nr 45, poz. 228 (art. 20)	407
2. Termin wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn oraz sposób zakończenia spraw będących w toku (art. 21)	409
Bibliografia	421